Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2022–2023

Aanhangsel van de Handelingen

Vragen door de leden der Kamer gesteld overeenkomstig artikel 140 van het Reglement van Orde, en de daarop door de regering schriftelijk gegeven antwoorden

10

Vragen van het lid **Van Hattem** (PVV) op 1 december 2022 medegedeeld aan de Minister Justitie en Veiligheid over *het begrip «onlinecrisissituatie» in de gewijzigde Europolverordening*.

Antwoorden van de Minister van Justitie en Veiligheid (ontvangen 30 mei 2023).

Vraag 1
Kunt u aangeven wat de reikwijdte is van deze bepaling en hoe deze in de praktijk wordt ingekaderd?

Antwoord 1
Artikel 26 bis van de gewijzigde Europolverordening, die op 28 juni 2022 in werking is getreden, voorziet in gefaciliteerde samenwerking met particuliere partijen in online crisissituaties. Hierbij kan Europol – op verzoek van lidstaten – de acties van hun autoriteiten ondersteunen bij de aanpak van dergelijke crisissituaties, overeenkomstig het EU-Crisisprotocol en inzake inhoud inzake terrorisme of gewelddadig extremisme.
Artikel 2 van de herziene Europol verordening[1] bevat relevante definities voor de rechtsbasis van Europol. In artikel 2 sub t wordt een online crisissituatie als volgt gedefinieerd: «de verspreiding van online-inhoud die voortkomt uit een actuele of recente reële gebeurtenis, die schade aan het leven of de fysieke integriteit weergeeft of oproept om het leven of de fysieke integriteit schade toe te brengen, en die als doel of gevolg heeft dat een bevolking ernstig wordt geïntimideerd, mits er een verband, of een redelijk vermoeden daarvan, is met terrorisme of gewelddadig extremisme en de mogelijke exponentiële vermenigvuldiging en viraliteit van die inhoud bij meerdere online diensten verwacht worden.»
Ten aanzien van de reikwijdte van de bepaling die «online crisissituaties» definieert wordt ook gewezen op overweging 43 van de Europol-verordening. Daaruit en uit artikel 2 sub t kan worden opgemaakt dat online crisissituaties alleen gekoppeld zijn aan online activiteiten die direct voortkomen uit terroristische aanslagen en gewelddadig extremisme en (waarvan verwacht wordt dat) die via online platforms leiden tot grootschalige verspreiding van

[1] VERORDENING (EU) 2022/991 VAN HET EuropEES parlement EN DE RAAD van 8 juni 2022 tot wijziging van Verordening (EU) 2016/794, wat betreft de samenwerking van Europol met particuliere partijen, de verwerking van persoonsgegevens door Europol ter ondersteuning van strafrechtelijke onderzoeken, en de rol van Europol bij onderzoek en innovatie

ah-ek-20222023-10
ISSN 0921 - 7398
's-Gravenhage 2023

terroristische inhoud die schade aan het leven of de fysieke integriteit weergeeft of oproept om het leven of de fysieke integriteit schade toe te brengen. Dit heeft aldus het artikel als gevolg dat de bevolking ernstig wordt geïntimideerd en volgens de overweging kan het zodoende de verheerlijking van terrorisme in de hand werken, fungeren als training voor terrorisme, en uiteindelijk de radicalisering en werving van andere personen bevorderen.

Vraag 2 en 3
Wie bepaalt of er sprake is van een «onlinecrisissituatie»?
Wie bepaalt op basis van welke criteria of Europol de bevoegdheden in artikel 26 bis kan en mag inzetten?

Antwoord 2 en 3
De Europolverordening verplicht Europol niet om verdere interne besluiten ter uitvoering van artikel 26 bis van de Europolverordening vast te stellen, en Europol voorziet evenmin in dergelijke besluiten, aangezien de modaliteiten van de uitwisseling van persoonsgegevens met particuliere partijen in dergelijke online crisissituaties reeds in de wetgeving zijn vastgelegd. Dit is geregeld in relevante nationale wetgeving.
Het EU-crisisprotocol (EUCP) betreffende een collectieve reactie op de virale verspreiding van terroristische en gewelddadige extremistische inhoud online is een vrijwillig mechanisme om een gecoördineerde en snelle reactie mogelijk te maken op een grensoverschrijdende online crisissituatie, die voortvloeit uit een terroristische of gewelddadige extremistische daad. Het EUCP heeft ten doel een snelle beoordeling van de online gevolgen van terroristische aanslagen te vergemakkelijken, kritische informatie veilig te stellen en tijdig te delen tussen de rechtshandhavingsinstanties van de EU-lidstaten en andere bevoegde autoriteiten, organen van de Europese Unie (en met name Europol), aanbieders van online diensten en andere belanghebbenden, om te zorgen voor een doeltreffende coördinatie en beheersing van de situatie. Het EUCP zorgt ervoor dat bij de inzet de grondrechten worden gewaarborgd en de desbetreffende regelgevingskaders in acht worden genomen.
Artikel 26 bis treedt in werking wanneer een actuele of recente reële gebeurtenis – waarbij terroristische en gewelddadige extremistische inhoud zich snel online verspreidt – als crisis wordt aangemerkt. Alle aangewezen actoren zijn, zoals bovenvermeld, verantwoordelijk voor het beoordelen van de situatie en het (onderling) informeren over een mogelijke crisis, maar alleen de getroffen lidstaten en/of Europol kunnen verzoeken om activering van het EUCP. Dit omvat een beoordeling van de geografische reikwijdte en de snelheid waarmee de online-inhoud zich verspreidt. Vervolgens kunnen de getroffen lidstaten Europol om ondersteuning verzoeken.
In geval van een groot terroristisch incident zal Europol in de nasleep hiervan in gesprek gaan met de getroffen lidstaten om na te gaan of het EUCP in werking moet worden gesteld. Indien er sprake is van een positieve beoordeling, dient de getroffen lidstaat via SIENA (het beveiligde informatie en communicatie portaal van Europol) een kennisgeving van activering bij Europol in, zodat het proces in gang kan worden gezet. Europol kan als coördinatiecentrum ondersteuning bieden wanneer één of meer EU-lidstaten worden getroffen.

Vraag 4
Kunt u aangeven hoe de parlementaire controle en verantwoording plaatsvindt indien op een «onlinecrisissituatie» een beroep wordt gedaan, óf juist van een beroep hierop wordt afgezien?

Antwoord 4
De parlementaire controle op het optreden van betrokken partijen bij de toepassing van bovengenoemde wetgevingsinstrumenten vindt plaats binnen de bestaande wettelijke kaders op nationaal en Europees niveau.